

עונג שבת

גליון מס' 2306 / מערכת 0556726054

שנה מ"ו

שב"ק פר' "שופטים" תשפ"ו

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" [ט"ז, י"ח]

ובתרוץ השני כותב הרמב"ן "שחייב הכתוב למנות ב"ד על כל השבט והוא יפוט את כולם, ונוסף לזה נמנה ב"ד בכל עיר ועיר, שישפוט את העיר, ואע"פ שכולם שווים במניין, דהיינו שהם 23 בדיני נפשות, ו-3 לדיני ממונות, אבל הגדולים שבהם בחכמה יתמנו על כל השבט, ותחתיהם לכל עיר ועיר, ואין בעלי הדין יכולים לכופ זה את זה לדון, אלא בפני בית דין שבערים ולא בפני בית דין שבעיר אחרת.

ועשיתם לו כשר זמם לעשות לאחיו" [י"ט, יח-יט]

עדים זוממים". ואילו הרמב"ן סובר שהעונש של הנהרג לא היה ממקום אחר, אלא "מאותה עבירה שהעידו העדים, ודעת התורה שאם נהרג ראובן נחשוב שהיה אמת, כל אשר העידו עליו העדים הראשונים, כי הוא בעונו מת, ואילו היה צדיק לא יעזבונו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב ה' לא יעזבונו בידו ולא ירשיענו בהשפט, ועוד שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי כי המשפט לאלוקים הוא ובקרב אלוקים יפוט". המאירי כתב במס' מכות טעם אחר לכך שמאמינים לעדים הראשונים ולא לאחרונים. הטעם הוא "משום זילות דב", שלא יתפרסם שיהיה מכשול זה יוצא מתחת ידם להיות נהרג בסקר שהשומעים סבורים שזה ארע להם במיעוט דרישה וחקירה".

פרש"י "בכל שעריך" – "בכל עיר ועיר", "לשבטיק" – "מלמד שמושיבין דיינין לכל שבט ושבט, ובכל עיר ועיר".

ומקשה הרמב"ן "ולא ידעתי פירוש דבר זה, כי כיון שממניין בית דין בכל עיר ועיר, הרי ישנם כבר בתי דין רבים בכל שבט ושבט" ומה צריך לציין שיש ב"ד בכל שבט ושבט, ומתרץ שאם היתה עיר אחת לשני שבטים כמו ירושלים שיש בה חלק ליהודה ולבנימין, שיושיב בה שתי ב"ד, וכך גם תירץ הש"ח, "ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד..."

מביא רש"י מחז"ל במס' מכות ה. "כאשר זמם – ולא כאשר עשה מכאן אמרו הרגו אין נהרגין", דהיינו שאם הב"ד גזר את דינו של הנאשם למיתה, ולפני שגזר הדין בוצע העדים הוזמו, אז העדים חייבים מיתה, אך אם העדים הוזמו אחר ביצוע גזר הדין הם לא חייבים מיתה, ועל זה מקשים העולם, אם העדים נענשים על עצם הניסיון להרוג אדם על לא עוול בכפך, וודאי שצריך להעניש אותם אם הצליחו להרוג אותו.

מתרצים הראשונים: השפתי חכמים, "דוודאי אותו איש שנהרג חייב מיתה ממקום אחר ולכן נהרג, דאל"כ למה ראה הקב"ה עוות זה, שזה נהרג מיתת ב"ד בחינם, ולמה לא הקרה השם שיבואו העדים המזימים קודם שנהרג זה, אלא וודאי חייב מיתת ב"ד ממקום אחר, ולכן נתגלגל הדבר שנהרג קודם שבאו

איך אפשר לחדש את המעשים? תשובה: לעשות את המצוות בהתחדשות בהתלהבות, בשמחה ובחשק, זה נחשב לחדש את המעשים! ילד מניח תפילין פעם ראשונה, באיזה התלהבות הוא מניח, תפילין חדשות, מצוה חדשה. בהתלהבות ובקדושה צריך להניח תפילין כל החיים, כל המצוות! בשמחה וטוב לב! בכוונה ובלבביות! [הגה"צ רבי דניאל זר שליט"א]

בימים אלו תוקעים בשופר. "שופר" אמרו חז"ל שפרו מעשיכם, חדשו מעשיכם. מה בין שיפור לחידוש? שיפור הוא שינוי המעשים הרעים, להתחיל דף חדש, דקדוק בהלכה, להקדים לתפילה, להוסיף בלמוד, להיות עבד ד'. "חדשו מעשיכם" זה כמו פעם ראשונה שאדם לובש תפילין וציצית.

הלכות ברכת שהחיינו

כמה מינים חדשים פוטרם בברכה אחת ואפילו אם לא רוצה לאכול עכשיו איזה מין [אגרות משה או"ח פ"ד: ג. כתב במ"ב סימן ה' סעיף ה' שבברכת שהחיינו א"א לפטור את השני אלא כל אחד יברך בעצמו ונראה דזה רק לכתחילה, אבל כשיש סיבה יכול להוציא. ד. אם שכח ואכל מהפרי שוב לא יברך שהחיינו אבל אם טעם רק מעט יכול לברך [עי' מ"ב י"ג ובמ"ב ס"ק ח"א שטועם מעט ואח"כ מברך]. [לבירורים בטל. 5708673]

עבודת אלו

חוטא בטאים רבים, ביניהם חטאים שאינם ניכרים לעין, כמו אי ניצול כח המחשבה שלו ללימוד תורה כפי שהיה ראוי לו ללמוד, או עשיית המצוות ללא כוונה, או עשיית המצוות באופן של "מלומדה". ולכן, תחילה יש להשיב את הלב מה היא האמת ומהו השקר בדעות ובהנהגות, ולאחר שמבחינים מה הן הדעות וההנהגות שאינן נכונות, אז מתחילים לחזור בתשובה, לתקן את הטעון תיקון, וללכת מכאן ואילך בדרך הנכונה. וכך גם אומר הכתוב [דברים ל' ט"ז]: "העידותי בכס היום את השמים ואת הארץ, החיים והמוות נתתי לפניך, הברכה והקללה – ובחרת בחיים! למען תחיה אתה וזרעך". שמא תאמר, כיצד מגיעים להשבות אל לבבך, ול"בחרת בחיים"? תשובתך, לימוד התורה! כאשר עוסק אדם בתורה, ביחוד כאשר הוא מרכז ומשקיע את כל כוחות שכלו, ואת כל רגשות נפשו בהשתדלות להבנת עומק דברי התורה, עוזר לו הקב"ה ב"השבת הלב" וב"בחירת דרך החיים". ולכן כאשר באים אנו לבקש בברכת התשובה על "והחזירנו בתשובה שלמה" אנו מקדימים תחילה "השיבנו אבינו לתורתך" כדי שבאמצעות התורה נגיע לתשובה. אך בנוסף לבקשת "השיבנו אבינו לתורתך" יש גם להקדים ולבקש "וקרבנו מלכנו לעבודתך". כי מבלי שיתחיל האדם לעשות את הצעד הראשון להתרומם בעצמו קמעה מעל עולם החולין, ולשאוף בכוחות עצמו להתקרב אל ה' לא יעזור לו לימוד התורה בלבד. ולכן מוסיפים אנו ומבקשים "וקרבנו מלכנו לעבודתך" כי עצם הבקשה לקירבת ה' יוצרת את תחילת הקירבה אליו, ואז יכולים אנו לבקש את עיקר הבקשה, של "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", כאשר בקשה זו נובעת מעצם פנימיותנו, לאחר שזכינו לקרבת ה'.

בברכת "השיבנו" שבתפילת שמונה עשרה, הנקראת "ברכת התשובה", מבקשים אנו שלשה דברים: א. השיבנו אבינו לתורתך. ב. וקרבו מלכנו לעבודתך. ג. והחזירנו בתשובה שלמה לפניך. ולכאורה, היינו צריכים לבקש תחילה על החזרה בתשובה, בבחינת "סור מרע, ועשה טוב", ורק לאחר מכן לבקש על לימוד תורה ועל התקרבות בעבודת ה'. שהרי כל עוד אנו בשלב שלפני התשובה, אין לנו אפשרות ללמוד תורה כראוי, ולא לעסוק בעבודת ה' ובהתקרבות אליו, כשם שלא מועילה טבילה למי שטובל ואוחז את השרץ בידו!! וביאור הדברים הוא, שאמנם הסדר הנכון לחזרה בתשובה הוא לחדול מן החטא תחילה, ולאחר מכן לתקן את חטאי העבר. אבל מאידך, לא תיתכן התחלה של חזרה בתשובה מבלי להתרומם ולהגיע למדרגה רוחנית כל שהיא באמצעות לימוד תורה, מבלי להתקרב התקרבות כל שהיא לקב"ה על ידי מעשה של עבודת ה'. וכך אומרת התורה בפרשת התשובה [דברים ל', א-ב]: "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה, הברכה והקללה, אשר נתתי לפניך". "והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה – ושבתי עד ה' אלקיך!" ומסביר הספרונו את משמעות "והשבות אל לבבך" לפני "ושבתי עד ה' אלקיך" – שתבחון את האמת מול השקר. ורק אז תכיר כמה רחוק מן הקל-יתעלה, בדעות ובמנהגים אשר לא כתורתנו! דהיינו, "השבת הלב", היא הבהרת האמת מול השקר, והיא השלב הראשון המתבקש מהאדם. ולכן שלב זה קודם ל"ושבתי עד ה' אלקיך". כי כל עוד חי האדם את חייו מבלי לחשוב שאמת מול שקר ניצבים לפניו, וכי תפקידו הוא להבחין ביניהם ולבחור באמת כדרך חייו, הרי הוא מסוגל לטעות בהכרת מעמדו הרוחני. הוא גם עלול שלא להבחין כי למעשה הוא

לע"נ רב אהרן שמעון ב"ר יצחק שלמה ז"ל, לע"נ הרב משה דוד ב"ר שלום העשל ז"ל, לע"נ הרב דניאל ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ הרב יעקב יצחק ב"ר אהרן שמעון ז"ל, לע"נ מרת שרה ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ מרת צפורה ב"ר אליעזר יצחק ז"ל, לע"נ דינה ב"ר שלום ז"ל